

1 / 2009
 Ročník XLV
 Cena 3,- €

V ČÍSLE:

V. Habor (J. Andričik) ■ V. Kuzan ■ J. Kononenková (V. Juríčková) ■ I. Rymaruk ■ D. Kešľa ■ T. Lichtejová
 ■ V. Herasymjuk ■ O. Zabužková ■ P. Voľvač ■ I. M. Andrusjak ■ N. Filonenková ■ A. Ristović
 (K. Chmel) ■ M. Kučerskaja (A. A. Hlaváčová) ■ Ch. Lavant (M. Haugová) ■ K. Tóthová (J. Rožňová) ■
 L. Labé (A. Sedlačková) ■ D. Hollá ■ D. Adams ■ Prekladatelia v čísle ■ Knihy a autori ■ P. Kerlik:
 Bibliografia RSL XLIV/2008 ■

REVUE SVETOVEJ

R 1 • 2009 • ROČNÍK XLV

LITERATÚRY

VYDÁVA SLOVENSKÁ SPOLOČNOSŤ PREKLADATEĽOV UMELECKEJ LITERATÚRY

OBSAH

- Vasyľ Habor: Dom v centre. Poľovačka v zmiznutom priestore. Prel. J. Andričík 2
Vasyľ Kuzan: Navštívil stránku môjho srdca. Prel. J. Andričík 8
Jevhenija Kononenková: Nové pančušky. Päť minút nežnosti. Prel. V. Juríčková 14
Ihor Rymaruk: Veštby, testamenty. Prel. J. Andričík 22
Dmytro Kešeľ: Takto sa rodia príbehy. Prel. V. Juríčková 26
Teľjana Lichtejová: Laľka. Ija. Prel. V. Juríčková 36
Vasyľ Herasymjuk: Mŕtvi v muzike. Prel. V. Juríčková 43
Oksana Zabuzková: Sestra, sestra. Prel. V. Juríčková 48
Pavlo Voľvač: Verše. Prel. J. Andričík 54
I. M. Andrusjak: Generačné pocity. Prel. V. Juríčková 57
Aleksandar Ristović: Nočný súd. Prel. K. Chmel 62
Maja Kučerskaja: Čítanie pre sklúčených. Preložila A. A. Hlaváčová 73
Natalija Filonenková: Veľká prechádzka Maksima Mamsikova. Prel. J. Andričík 83
Krisztina Tóthová: Toto tu je čo? Prel. Jitka Rožňová 88
Anna Sedlačková: Kto bola Louise Labé 91
Louise Labé: Sonety. Prel. A. Sedlačková 92
Danica Hollá: Douglas Adams – anglický stopár po našej galaxii 94
Douglas Adams: Sprievodca stopára po galaxii. Prel. D. Hollá 96
Christine Lavant: Slnku. Prel. M. a E. Haugové 101
Prekladatelia RSL 1/09 109
Knihy a autori 111
P. Kerlik: Bibliografia RSL XLIV/2008 124

Výber zo súčasnej ukrajinskej literatúry pripravili Taťjana Lichtejová a Marija Kozaková

Výtvarná spolupráca Zuzana Bartošová.

REALIZOVANÉ S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

Šéfredaktorka: Jarmila Samcová • Tajomníčka redakcie: Soňa Rafajová • Jazyková redaktorka: Adriana Oravcová • Členovia redakčnej rady: Predsedníčka Oľga Ruppeldtová, členovia Miroslava Brezovská, Ján Buzássy, Zuzana Drábeková, Karol Chmel, Ján Štrasser, Dagmar Zvončeková • Grafická úprava a návrh obálky: Eva Kovačevičová – Fudala • Redakcia a administrácia: Laurinská 2, 811 01 Bratislava, tel.: 544 34 916 • e-mail: redakcia@rsl.sk • Tlač: ETERNA Press, s.r.o., tel.: 02-524 449 24 • Rozširuje MEDIAPRINT KAPA • Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a poštový doručovateľ Slovenskej pošty a redakcia Revue svetovej literatúry. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk • Podávanie novinových zásielok povolené RPP Ba-Pošta Ba 12 dňa 13. 1. 1994, č.j. 207/94. Index 49562, ISSN 0231-6269 • Vychádza štyri razy do roka, cena jedného čísla 90,- Sk (3Euro), predplatné na rok 10 Euro • Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Rukopis zadaný do tlače 10. marca 2009.

TETJANA LICHTEJOVÁ

Ľalka

ĽALKA

Horúci ukrajinský juh privítal Ľaľu trpkosladkou vôňou broskýň a sli-viek, dýň a melónov, pestrou zmesou štebotania miestnych čokolá-dovo opálených žien, ktoré majú to šťastie, že žijú na pobreží a te-raz sa špiónsky lepia na každého, kto zostupuje z vagóna na slnkom rozpálené nástupište.

- Mužčina! Mužčina! - kričala prenikavo skýtska šmelinárka opášaná kvetovaným hodvábnym šalom, keď vytušila ďalšiu obeť, možného klienta. - Da, vy, moje zlatíčko! Idite, idite! Lepšie kvartiry ne najd'ote. Ja vám aj navarím, aj poperiem, aj vsjo, čo treba... Mám aj devočku... Na pláž vás odvedie, na diskotéku, i vsjo, čo choče-te... Halooo..., mužčina! Kuda vy?! AIDS na teba! Zhni od syfilisu! Nech.... Oj! Ženština, ženština! Kuda, moja krásavica! Lepšie býva-nie nenajd'ote...

Ľaľa sa zhnusene odlepila od prsnatej vymaľovanej fifleny a po-náhľala sa k podchodu. Mocnejšie si zatlačila na uši Lydkin slamený klobúčik, aby nepočula preklínanie strelenej zlostnej ženy. O tom, že ju bude preklíňať, nepochybovala. Kedysi by s ľahkosťou, ba s akýmsi pôžitkom poslala niekam túto frivolnú nafúkanú ženskú, ktorá bola ochotná pre sezónny zárobok ponúknuť staršiemu, aj keď pestovanému nájomníkovi svoju opálenú dcéru ako dezert. Ale Ľaľka nemala síl... Pred dvoma týždňami jej život, vypiplaný a pre-myslený do detailov, nečakane vystrojil takýto kúsok.

Prišlo to nečakane ako blesk. Vzápätí jej rodinná idyla, vybudo-vaná kamienok po kamienku z lásky a tepla ako pyramída, spadla na kamennú dlažbu a rozsypala sa na drobné, akoby bleskom spálené pichľavé uhlíky. Jeden z nich sa ako bodliak zachytil kdesi pri srdci, zapustil neviditeľné korene, ktoré z nej vysali posledné sily. Bolelo ju z toho celé vnútro, zvieralo jej srdce a celú ju to spaľovalo.

Pre Ľaľku by bolo teraz najlepšie zaliezť niekde do snežného br-loha v Arktíde, alebo by hádam bolo lepšie zaspáť na dlhočizný čas v ľadovej jaskyni, aby narkotický chlad zmrazil každú boľavú bunku, aby sa potom prebudila ako celkom iný človek v celkom inom živo-te s neznámymi ľuďmi... Alebo nie... mama, Tasia a Lydka by mohli zostať! Ale všetci ostatní... Hoci... mohli by zostať aj ďalší, len aby Jeho s Ňou viac nebolo... Hej, Arktída by teraz určite pomohla naj-viac. Ale praktická Lydka naliehala práve na ceste na juh. Jej známa je riaditeľkou penziónu Nádej, teda celú dovolenku vyrieši jedna fľaštička parfumu značky Chanel; parfum už má - Lydka ho dostala od jedného zo svojich bývalých. Ale čo je najdôležitejšie, Ľaľku tu nenájdu jej horliví podriaďení. Takže do toho!

Aj keď nebolo veľa hodín, trolejbus bol preplnený. Mľandravé telá hostí, mnohé z nich odeté len v plavkách, sa rytmicky hojdali. Na každej zastávke ľudí pribúdalo a pribúdalo, tisli sa na seba ako slimáky. V trolejbusе bolo cítiť pot a ryby, z čoho bolo Ľaľke, ktorá si len zázrakom stihla sadnúť k oknu (pretože cestovala na konečnú), trochu nevoľno...

V pamäti sa jej znenazdajky vynoril dávny kultúrny program, kto-rý už tradične usporadúvala ženská organizácia Femina, ktorú Ľaľka viedla niekoľko rokov. Slepá deväťročná dievčina, ktorej otec opus-til rodinu po tom, čo sa dozvedel o dcérinom postihnutí, recitovala báseň neznámeho autora:

*Smutná ranná električka
a ja v nej, a ja v nej,*

už ma vezú, už ma vezú,
ako v rakve sklenenej.
Smutne zvonja pred nami
a za nami smutne zvonja,
smutné zvonce v smutnom dni,
smutný sprievod pohrebný.

Pri nepríjemnej spomienke Ľalľku zamrazilo. Akoby to nebolo Čierne, ale Barentsovo more, čo sa lenivo rozťahovalo za oknom trolejbusu, špinavom od múch. V ten večer si Ľalľka zavolała nabok predčasne ošedivenú matku dievčaťa a otvorene vyjadrila svoju nespokojnosť, ba pobúrenie nad výberom takejto tragickej básne. Ako mohla jedna žena dopustiť, aby sa jej dcéra dostala do takéhoto deptajúceho pesimistického stavu, do takej hlbokkej depresie. Mala by jej čítať ľahké, optimistické veci. Prečo potom ich organizácia zhromaždila v Centre celú sériu svetovej literatúry pre deti a mládež? Pomyslela na to, ako ju prijmú iné deti a ich matky? Mama postihnutej dievčiny zmätene upierala na úspešnú, elegantnú a stále triezvo zmýšľajúcu Ľalľu vyhasnuté, uplakané oči, ktoré si napriek všetkému zachovali svoju krásu. Súhlasila so všetkým, lebo vedela veľmi dobre, že iba Femina môže získať prostriedky na odborné vyšetrenie a liečbu jej dcéry v zahraničí. Sľúbila Ľalľi, že všetko skontroluje, a zaprisahala sa, že zakáže dcére navštevovať klub pre nevidomých, pretože práve tam sa jej Žeňka pomocou akéhosi špeciálneho počítačového programu pre deti s poruchami zraku zoznámuje s takýmito vecami...

O rok, keď americkí a švajčiarski lekári odmietli operovať Žeňkine oči, lebo sa ukázalo, že choroba beznádejne postúpila, dievča takmer vyskočilo z jedenásteho poschodia prestížnej kliniky. Obidve, mama aj dcéra, potom museli absolvovať rehabilitačný kurz v Zürichu, čo bolo možné opäť len vďaka Ľalľkinej pomoci. Žena sa vtedy už pokojne a bez obáv priznala, že na tom prekliatom večierku chcela jej dcéra pôvodne recitovať vlastné básne. Keď ich však doma predniesla matke, skoro sa zbláznila od bolesti. Plakala do vankúšov tri noci, pretože dcérine básne boli plné nevýslovného zúfalstva a bolesti.

„Bála som sa,“ zverila sa jej žena, „že sa vzdáte Žeňky, že ju budete považovať za bláznivú. Preto som jej poradila, aby si tentoraz vybrala báseň, ktorú si ešte ako študentka vypísala zo Vsesvitu – o cudzej bolesti sa hovorí akosi ľahšie... Ale vám som to povedať nedokázala. Vy ste celá taká... Taká! Vy by ste to nepochopili...“

Panebože, prečo teraz, prečo práve teraz, keď mi je v duši ako v apríli, spomínam na tieto prázdne, nezmyselné skutky... Zdá sa, že nikdy na seba nehľadela s odstupom. Nebolo kedy. Aké bolo teraz jej zdesenie: túto vzdelanú dámu, ktorá vždy všetkým čosi radila, všetkých poučala, v podstate nikdy nikto nebral vážne... Jedny sa jednoducho nemali komu vyrozprávať a samota z nich vysávala chuť žiť, iné sa chceli zamestnať, ďalšie žiadali prostriedky na realizovanie rôznych projektov, alebo, tak ako Žeňkina mama, na dcérinu liečbu, iné chceli absolvovať zahraničnú stáž, aby sa potom uplatnili vo svojej organizácii, a aj sa, tak či onak, nakoniec uplatnili... A ona, sebavedomá hlupaňa, naivne verila, že robí čosi výnimočne dôležité pre oslobodenie súčasnej ženy. Že všetky ženy na svete sú nadšené jej činnosťou. Že azda jediná na Ukrajine vyčerpávajúco preskúmala feminizmus a svetové feministické hnutie. Že iba ona je schopná preniknúť pod kožu každej spoluobčianke, vcítiť sa do jej

Teťjana Lichtejová (1972 Zakarpatsko) vyštudovala ukrajinistiku na Filologickej fakulte Užhorodskej štátnej univerzity (1994), kde absolvovala aj doktorandské štúdium na Katedre všeobecnej a slovanskej jazykovedy (1998). V súčasnosti pôsobí ako docentka na Katedre slovenskej filológie Užhorodskej národnej univerzity. Zameriava sa predovšetkým na výskum ukrajinsko-slovenských literárnych vzťahov, aktuálnych otázok v oblasti umeleckého prekladu a parciálne aj výskumu ukrajinskej literatúry Zakarpatska a východného Slovenska. Je autorkou študijných textov *Štúrovská generácia romantikov a ukrajinská literatúra* (Šturivska generacia romantikov i ukrajinská literatúra, 2003) a v spoluautorstve s O. Maďarom textu *Teória a prax prekladu* (Teória i praktika prekladu, 2008), ako aj množstva vedeckých štúdií a odborných článkov publikovaných v zborníkoch a vedeckých vydaniach doma aj v zahraničí.

Je autorkou šiestich zbierok básní, próz a umeleckých prekladov: *Zamatová noc* (Oksamytova nič), *Smaragdový ostrov lásky* (Smaragdovij ostrih ľubovi), *Chimérické margaRétky* (Chymreni romeny), *Zela, Sarabanda dažďa* (Sarabanda došču), *Rozmarínové sny*, *prózy Ľalľka*, *piesní Nádej* (hudba Zenovij Kos), *V Karpatoch* (hudba Vasyľ Cyhanyn), *Zaspievali o ňom slávicí* (hudba Viktor Janc). K jej bibliografii patria aj *almanachy súčasnej ženskej lyriky Zakarpatska* *Nežnosť* (Nižnišť, 2002) a *Veža* (2004). Mnohé z básní boli preložené do slovenčiny a maďarčiny. V roku 2008 vyšiel v Užhorode slovenský preklad výberu básní T. Lichtejovej pod názvom *Rozmarínové sny* (preložil Juraj Andričik). Za knižné vydanie prózy *Ľalľka* získala v roku 2008 *Prémium Fedora Potušňaka*. Je členkou Národného spolku spisovateľov Ukrajiny.

Teťjana Lichtejová už niekoľko rokov úspešne realizuje projekt prípravy novej generácie prekladateľov v oblasti slovensko-ukrajin-

ských kultúrnych vzťahov. Výsledkom tohto projektu je vydanie siedmich zväzkov antológie Medzi Karpatmi a Tatrami (Miž Karpatamy i Tatramy, 2001 – 2008), ktoré obsahujú básnické, prozaické a esejistické preklady študentov slovakistiky Užhorodskej národnej univerzity. V rámci tejto antológie boli do ukrajínčiny preložené diela Michala Otčenáša, Jozefa Tatára, Jána Zambora, Pavla Straussa, listy Bohuša Nosáka-Nezabudova.

Tetjana Lichtejová debutovala zbierkou Zamatová noc (Oksamytova nič, 1995), ktorá obsahovala básne, niekoľko prozaických miniatúr a básnických prekladov (zo slovenčiny, ruštiny a bieloruštiny). Kultúrna verejnosť ju pozná dlhé roky predovšetkým ako citlivú poetku so zmyslom pre „drobnokresbu“ vo sfére ženskej duše. Jej básne sú pevne zakotvené v rodnom karpatskom regióne i v neopakovateľnej atmosfére kultúrneho života v súčasnom Užhorode. Práve „intímno-prírodno-historicko-kultúrny“ synkretizmus je základným stavebným princípom jej básnických obrazov, ktorý nedovoľuje robiť deliace čiary medzi motívami básní, pretože tie sú vzájomné prepletené, vyrastajú jeden z druhého a pretínajú časové roviny. Netradičné kontexty, vytvárané bohatým využívaním obrazov ukrajinskej mytológie, biblických i historických skutočností vyvolávajú svieže asocičné rady a vytvárajú priestor pre ich nové čítanie.

Tetjana Lichtej sa sporadicky prezentovala krátkymi prózami. Ale až v minulom roku vyšlo samostatné knižné vydanie novely Ľal'ka. Takmer klasický príbeh podvedenej ženy, ktorá si lieči vnútorné rany po rozchode s manželom, je v tomto prípade spracovaný pútavým (a v súčasnej ukrajinskej próze obľúbeným) spôsobom s využitím bachtinovského princípu karnevalu. Úloha režiséra pripadla nenápadnej Lydke, ktorá poľahuje nitky osudu tak, aby nechala v napätí všetkých až do poslednej chvíle.

VALÉRIA JURÍČKOVÁ

problémov, vniknúť do sveta jej zdržiavaných pocitov... „Vy by ste to nepochopili!“ – takto znel verdikt zranenej materinskej duše.

Ľal'ka tak veľmi túžila byť užitočná. Ako tridsaťpäťročná mala na konte desiatky publikovaných článkov doma aj v zahraničí, stovky konferencií, kongresov, zjazdov, nespočetné známosti s najvplyvnejšími ženami na svete. Lydka sa s ňou skoro ani nebavila po tom, čo si od nej vypočula prednášku o ženskej hrdosti. Išlo o to, že Lydka sa každý raz zaľúbila ako prvýkrát a jej milý sa zakaždým ukázal ako kretén. Jeden ju okradol, iný zamenil za kópiu obraz Jablonskej, ktorý dostala do daru ešte Lydkina babka, profesorka (Ľal'kini aktivisti po čase našli toto vrcholné dielo v antikvariáte). Posledný, na príklad, ani nevyzeral zle. Nosil jej do daru rôzne hlúposti, voňavky a šminky, akurát že sa okrem Lydky stretával aj s niekoľkými ďalšími dámaami rôzneho veku. Ľal'ka na toto všetko prišla a potom Lydke podvodníka verejne odhalila. Dobré že vtedy nezaliezla pod stôl od hanby. Niekoľko dní po zahanbujúcom verejnom údere dokonca ani neprišla k Ľal'ke, prejavila tú istú hrdosť, ale zrazu pribehla s urazeným výrazom a porozprávala jej také veci! A potom sa prestali rozprávať. Nie na niekoľko dní, ale na celé tri mesiace... Ich mlčanie by bolo trvalo aj dlhšie, keby nie ten neskorý telefonát z Bernu domov. Telefonát, ktorý poprevracal všetko hore nohami a zároveň ukázal Lydkinu oddanosť.

V ten večer Ľal'a odišla z recepcie medzi prvými. Táto záverečná časť vedeckých konferencií ju zaujímala najmenej. Tri dni tárania s tými istými ženami, vystúpenie s aktuálnou témou o hľadaní východísk z krízových situácií žien, nekonečné štatistiky, spory a diskusie Ľal'u unavili, a tak zavola domov. Najprv jej nikto nedvíhal. Už chcela odložiť mobil, keď v slúchadle čosi fuklo a ona začula hlas svojho manžela. Neznal ako zvyčajne. Bol čudne milý a jemný... Prinajmenšom s ňou, svojou manželkou, tak sladko už dávno nerozprával.

– Čo si robila po plavárni? – pýtal sa jej Andrej kohosi.
 – Bola som na Deväť a pol týždňa, – odpovedal akýsi ženský hlas.
 – Veď sme sa dohodli: na erotiku – iba spolu! – hral urazeného.
 – Miláčik, dohodli sme sa na kadečom inom, a aj napriek tomu...
 – Veď vieš, – namietol muž, – má známosti, fond, jej organizácia prekypuje falošnými a obmedzenými babizňami, ktoré všade pchajú nos... Keď začneme rozvodové konanie teraz, zničí nás oboch. Pokazí jej to imidž, dotkne sa to jej feministickej samoľúbosti! Je ako Klára Zetkinová! Stvorenie bez duše! Šablóna, formát, schéma! Chápeš? Vycvičila sa na tých svojich zahraničných cestách... Ešte dobre, že Tasiu vychováva prevažne svokra, lebo Ľal'ka by z nej spravila model správania...

– Dobré, dobre, prestaň... Povedz mi radšej, čo teraz robíš?
 – Myslím na nás... A ty? – snažil sa udržať emócie na uzde.
 – Ležím prikrýta našou dekou, vonia tebou... Spomínam na naše stretnutie... Keď sme spolu, keď hladkáš moje telo, som ako v bezváhovitom stave, v akomsi omamnom opojení...
 – Prestaň... – zašeptal Andrej.
 – Príď ku mne! – vábila ho.
 – Nemôžem... Tasia práve zaspala. A aj náš „krízový model“ má volať.

– Prečo o nej rozprávaš takto? – poznamenala s uspokojením.
 V slúchadle znovu čosi zarapčalo a ďalej bolo počuť už len útržky

zvukov... Mobil jej vypadol z ochabnutej ruky. Bezmocne skĺzla z kresla na zem. Akoby v jej rozbušenom vedomí rytmicky udieralo kyvadlo... A naozaj, prečo tak o nej rozprával? Za čo? Ako nevhodne sa prerušilo spojenie... Alebo možno práve akurát? Možno skutočne čosi nerobí správne. Kedy naposledy odpočívali spolu ako rodina? Kedy sa naposledy zaujímal o manželov život? Ved' mu celé hodiny donekonečna rozprávala o životných osudoch členiek Feminy. Kedy naposledy upiekla Tasin a Andrejov obľúbený jablčný piroh? Panebože! Kedy sa to všetko takto zamotalo?

*Smutne zvoní pred nami
a za nami smutne zvoní,*

- A vy kam, barišňa? - oslovil Ľal'ku staručký červenovlasý sprievodca. - Nepočujete zvonček? Konečná! Zvonil som, vám som zvonil...

Ľal'ka sa schytila, obzrela sa po trolejbuse. Bol prázdny. Pomaly vstala, vytiahla batožinu. Dedo jej úctivo pomohol zostúpiť dole schodíkmi.

- Nie je vám zle, pani? - zaujímal sa chlapík, keď skúmavo pozeral na Ľal'kinu strhanú tvár.

- Zle. Je mi veľmi zle. Všetko som pokazila... Nemyslela som, že cesta k Nádeji bude taká ťažká...

- Všetko bude v poriadku! - chápavo ju ubezpečoval fúzač. - Čas všetko vylieči.

Ľal'ka pomaly, hrmotajúc kolieskami, ťahala po kamennom chodníku svoju cestovnú tašku.

IJA

Ija sa zobudila na to, že ktosi nepríčetne skríkol a plakal za stenou. O krátku chvíľu začula na chodbe kroky a hlasy. Boli to zrejme službukonajúci, ktorí bežali upokojiť jej susedku.

Dvere na izbe č. 6 zaškrípali. Utešujúce slová a upokojujúca injekcia vykonali svoje. Nariekanie pomaly prešlo do vzlykov, ledva počuteľného mrnčania. O chvíľu všetko stíchlo.

Ija počula, ako službukonajúci opúšťali izbu, ako sa jedna zo žien zaujímal, na ako dlho im bude dopriať toto „šťastie“, lebo zajtra slúži Lenka. A keď na túto nešťastnicu v noci znovu čosi príde, Lenka ju spopolní jediným pohľadom.

Za oknom vychádzalo slnko... Ija vstala, zakrútila sa do teplučkej šteklivej patchworkovej deky a vyšuchtala sa na balkón.

Sivé hory dýchali studeným pokojom. Kalinové konáre, poprášené striebristou námrazou, viseli priamo nad jej hlavou. Nikdy, nikdy by si nepomyslela, že raz bude odpočívať v slávnom Dovbušovom kraji. Ani vo sne by jej to nenapadlo...

Chlad jej prenikal až do kostí. Zavrela balkónové dvere a ťuchla sa pod deku. A hoci sa sanatórium opäť ponorilo do ticha, sen utiekol ako vyplašený zajac.

V chimérických záberoch sa pred ňou začali odvíjať posledné jesenné týždne. Ako starý vyradený filmový kotúč, pokrytý hrdzou a obrastený plesňou...

Ija pracovala ako kostymérka v Pravobrežnom divadle. Predtým tam celučičký život slúžila jej nebohá matka. Všetku úctu hercov, vybojovanú za celé desaťročie, zdedila po smrti matky jej dcéra. Aj keď medzi hercami boli nekonečné hádky, konflikty, otvorené nepriateľstvo s využitím najodpornejšieho ohováračského arzenálu zvyčajnou záležitosťou, Ije sa to netýkalo. Ju milovali všetci. Veční súper neraz prichádzali k tejto žene domov, aby tu našli „ospravedlnenie“ sami pred sebou. Opľúvali sa navzájom od hlavy k päťam, rozprávali o svojej „sivej“ konkurentke hrôzostrašné príbehy, vyratúvali všetky jej ľúbostné avantúry od škôlky po posledné krčmové divadielka. Pribúdali rozbité rodiny, opustené deti, nespočetné potreby... Ale na Iju sa táto špina nelepila: čo vošlo jedným uchom dnu, vyšlo druhým von. Ved' rozkošný kostým s desiatkami čačiek a ozdôb mal byť hotový o niekoľko dní, iný za jedinu noc. Nemala čas vytešovať sa z cudzích tajomstiev. A v tomto zložitom tvorivom kolektíve sa nadmieru cenilo jej umenie držať jazyk za zubami. Neraz nocovala na diváne

priamo v práci, lebo kľúč od jej útulného bytu sa objavil v rukách čerstvo zaľúbeného páru holúbkov, ktorých šlo roztrhnúť od nadbytku citov.

Samotnej Iji sa na milostnom poli nedarilo. Pokusy, samozrejme, boli, ale vždy sa všetko končilo ako v tom vtipe: *alebo bol nesprávny piskot, alebo je žralok hluchý...*

Keď sa teda pred niekoľkými mesiacmi v jej živote objavil Radko, celý kolektív sa snažil prispieť povzbudením. Konkurentky na seba navzájom syčali, ak niektorá hereckými maniermi zaťažovala Iju prácou...

Radko sa nepodobal na žiadneho z predchádzajúcich mužov. Zvyčajne prichádzal na večerné predstavenie, skromne si sadal do posledného radu na ľavej strane parteru, aby sa potom mohol nepozorovane vyšmyknúť cez zadné dvierka a tmavou chodbou prejsť do Ijinej komôrky. Tohto muža, štedrého na darčeky, milého a inteligentného, z neznámeho dôvodu nezaujímali rozmazané svetské levice. Pravdu povediac, ani Ija nechápala, čo sa mu na nej páči.

Po predstavení ju Radko odprevádzal domov, kde zaľúbený párik prežíval najšťastnejšie chvíle.

Bol taký zábavný! Hral sa, bláznil, skúšal si divadelné kostýmy, pózoval pred Ijou a vytešoval sa z ohybného tela v niekoľkých obrovských zrkadlách, ktoré sem doviezla sama primadona na vlastné pozorovanie vo všetkých možných podobách. Iji lichotilo, že je vedľa nej mocný chlap s dušou dieťaťa.

A potom... Potom sa akoby z iného sveta ozýval mobil. Radko sa vtedy strhol a bez vysvetlenia sa sťahoval do úzadia. Ija dobre vedela, že žije ďaleko, na druhom brehu. Kdesi tam aj pracuje a jeho práca je zjavne tabu. Stáva sa... Príde čas a všetko sa celkom prirodzene vyrieši.

Radko... Radoslav... Radoslavčík...

„Ty, moja sladučká RADOST“ – šeptala Ija vo chvíľach najvyššieho blaha.

Táto jej radosť bola stále nečakaná, a práve preto ešte väčšia, ešte „neznesiteľnejšia“, ešte túžobnejšia. Stávalo sa, že prichádzal takmer každý deň a potom mizol na celý týždeň.

A tak sa radovali...

Celý herecký kolektív napäto sledoval toto čudné predstavenie a každý si domýšľal svoj záver.

Po dlhej pauze pripravovalo divadlo veľkú premiéru s novým režisérom. Skúšali takmer každý deň. Za každú cenu chceli stihnúť generálku... Dekorácie... Kostýmy... Plagáty... Študenti z inštitútu... Dableri... Národného Burina vyhodili kvôli alkoholu... Hlavnú rolu prvýkrát nebude hrať najvychytenejšia: príliš pyšná... Jedným slovom, v divadle bolo rušno ako v úli.

Ale najviac zo všetkých čakala na premiéru Ija. Dopočula sa, že riaditeľ je nadmieru spokojný s jej kostýmami a plánuje, ak Boh dá a všetko bude v poriadku, darovať jej zájazd do Egypta. Pre dvoch! Doteraz oddychovala pri mori len raz s mamou v Sičave v Odeskej oblasti. A teraz iný kontinent, a ešte k tomu v hlavnej sezóne.

Cítila, že tušené zmeny sa netýkajú len divadla. Čosi sa malo udiať aj v jej živote. Túžila po tom a zároveň sa toho bála.

Nastal deň D. Premiéra bola úspešná, obrovské ovácie. Takýto veľký aplauz nepamätali ani divadelníci na Olympe! Lístky boli vypredané dva týždne dopredu. Režisér zaslúžene žal úspech. Riaditeľ rátal zisky. A šťastná Ija túlila k sebe horúcu žltú obálku s vytúženým zájazdom.

Vo svojej komôrke trpezlivo čakala Radka. Kvôli Ijinej zaneprázdnenosti sa dávno nevideli. Ale dnes večer sa konečne nasýtia jeden druhého a vyrozprávajú sa.

Ktosi zaklopal na dvere. Srdce sa jej rozbúchalo. Pozrela sa do zrkadla, automaticky si prepudrovala nos, pribehla k dverám a rázne ich otvorila. Avšak namiesto Radka stála na prahu neznáma pani. Jej hrdá postava a pohrdavý pohľad, ktorý vykúkal spod módného klobúčika, pôsobili zarážajúco.

– Čo si prajete? – začudovala sa Ija.

– Tak teda tu žije šedá divadelná myška, – ozvalo sa namiesto odpovede.

Dlhým dáždnikom odsunula Iju, vošla dovnútra a zasunula háčik na dverách.

– Čo si to dovoľujete? Zavolám ochranku! – hovorila Ija nechápavo a zmätene.

– Len si zavolaj, Popoluška, zavolaj, nebude ľutovať... – odsekla návštevníčka.

Drzo sa usadila v ljinom obľúbenom kresle, preložila si nohy, obzrela si kostymérňu. Uškŕňala sa a krútila hlavou:

- Vzdáva sa, Vovčík, ustupuje. Ten teda dopadol!

Ija si prisadla vedľa nej na gauč a prosebne hľadela na ženu:

- Počúvajte, neviem, kto ste a čo vás trápi. Pochopte, má ku mne prísť...

- Prestaň! Ten nepríde!

- Čo? Vy poznáte Radka?

- Radka! - ženu pochytil akýsi divý, neprirodzený smiech. - Takže tento raz sa volá Radko, odpusť mu, Bože. Aha, za kým skutočne plače veľká scéna!

Oči neznámej zvlhli. Hlboko a ťaživo si vzdychla:

- Pripúšťam, že skutočne o ničom nevieš. Pripúšťam. Ale aj tak ťa nenávidím! Ako vlastne všetky pred tebou. Čo to len máš za meno - Ija? I + JA! Teda existuje „ktosi“ hlavný, dominantný a kdesi z boku sa naňho lepíš ešte „ty“: i „ja“. S prosbou milovať a ľutovať! Chcete alebo nie... To nie je meno, ale second-hand!

- Počúvajte, pani... - Ija sa pokúsila prerušiť nepríjemný a odporný rozhovor.

- Pst! - bodla ju do srdca ostrým koncom dáždника. - Sed' a počúvaj! Tvoj Hamlet, v skutočnosti môj zať Vovčyk, si zobral akademické voľno. Po prestávke sa nevráti... Chápeš? Druhé dejstvo bude bez neho. Nahral sa do sýtosti a teraz na istý čas zavládne v rodine pokoj. Keby nie moja nešťastná Vaľuška, ktorá si nevie predstaviť život bez tohto chmuľa, bola by som ho... prašivého psa... bola by som ho... bola by som... Za všetko! Za Vaľušku! Za nebožtíka manžela! Za vnuka Ivanka! Za všetko poníženie! Bola by som ho! - žena zlostne búchala dáždnikom po gauči. - Ale ona, naivné stvorenie, bez neho nemôže... Keď som ho pred siedmimi rokmi odhalila, dúfali sme, že sa spamätá, dozrie, zbadá, s kým žije. A ona sa otráвила. Ledva ju zachránili. „Nemôžem bez neho žiť, mami, a hotovo!“ Bezo mňa, rodnej krvi, zdá sa, že môže... Ale bez tohto zloducha nie! Čím sme si toto zaslúžili? A ono je choré. Plače za ním, psychuška! Génus nerealizovaný! Všetky peniaze odnesie z domu, aby očaril svet. Chce robiť dojem na také ako ty. Vyrastal v detskom domove, stále má málo rozprávky. Batman! V každej žene hľadá mamu, aby ho pomaznala, pritúlila. Ale kto pritúli Vaľušku s Ivankom? Keby nebolo mojich bohatých klientov, už by sme vystreli kopytá. Hamlet prvý! Už dávno som preštudovala jeho príbeh. Riaditeľka detského domova mi ich porozprávala dosť. Klaun! Teš sa, že sa to takto vyjasnilo. Zabudni naňho ako na zlý sen. Zarozprávala som sa... Musím sa ešte pozrieť k Vaľuške a uistiť sa, že sa zaťova pravidelná schizofrénia pominula. Ale aj tak je tvoje meno akési čudné... Také, ako by si bola bez mena...

Ija si neuvedomila, kedy a ako žena odišla. Ráno ju našla upratovačka Ňuša, schúlenú a napoly živú, ako hľadá pred seba neprítomným pohľadom.

... Spoza hory zastretej rannou hmlou ako spoza hrdých nevestiných perín lenivo vychádzalo slnko. Ija vstala. Na balkónovom zábradlí už sedela Černuľka. Tak pomenovala novú priateľku, vranu, ktorá každé ráno prilietala po pampúšky, bohato naplnené tvarohom alebo bryndzou. Ija nebola zvyknutá raňajkovať, a tak mala Černuľka šťastie.

Obliekla si čosi športové a utekala do jedálne, aby priniesla raňajky pre vranu. Pri tabuli s oznamami sa rozprávali dve ženy:

- Ale, nehovorte. Ja by som na jej mieste rozum potratila! Také nešťastie, také nešťastie!

- Vrátnička vravela, že sa jej všetci traja - aj muž, aj synovia - tejto noci zjavili a volali ju k sebe. Svätý-svätý-svätý! - prežehnala sa.

- Jój, viete čo? Mala by ísť do starého Dombockého kostola. Dať na liturgiu, nech sa Boh zmiluje! - aby nechali nešťastnicu na pokoji... Jojoj, celú rodinu jej prekliata šachta pochovala. Také nešťastie, také nešťastie! Nehovorte...

Ija pochopila, že ide o novú pacientku. Zrýchlila krok, úctivo sa pozdravila, a keďže sa nechcela zapojiť do rozhovoru, zobrala z tácky niekoľko syrových pampúšikov a vrátila sa do izby.

Vrana už na ňu čakala.

Ija vyšla na balkón a Černuľka začala žiadostivo zobať dobrotu priamo z jej dlane.

Kto ťa, ty moje vtáčatko, nakrmi zajtra? Ja už dnes odchádzam!

Vták prestal zobať a gánil na Iju. Až sa naľakala tých vypuklých očísk. Na chvíľu sa jej

zdalo, že ju chce zobnúť do nosa. Ale vrana zakrákala, zatrepotala krídlami a odletela. Ija pokrčila plecami a vysypala syrové odrobinky na parapet: vyhladne – nájde...

Nechala balkónové dvere otvorené a začala si baliť veci. Z rádia sa vznášala smutná pieseň o udatnom zbojníkovi:

*Hájik zeleň skrýva,
aj Dovbuša k tomu.
Ten na nohu kríva,
šetrí nohu chromú.*

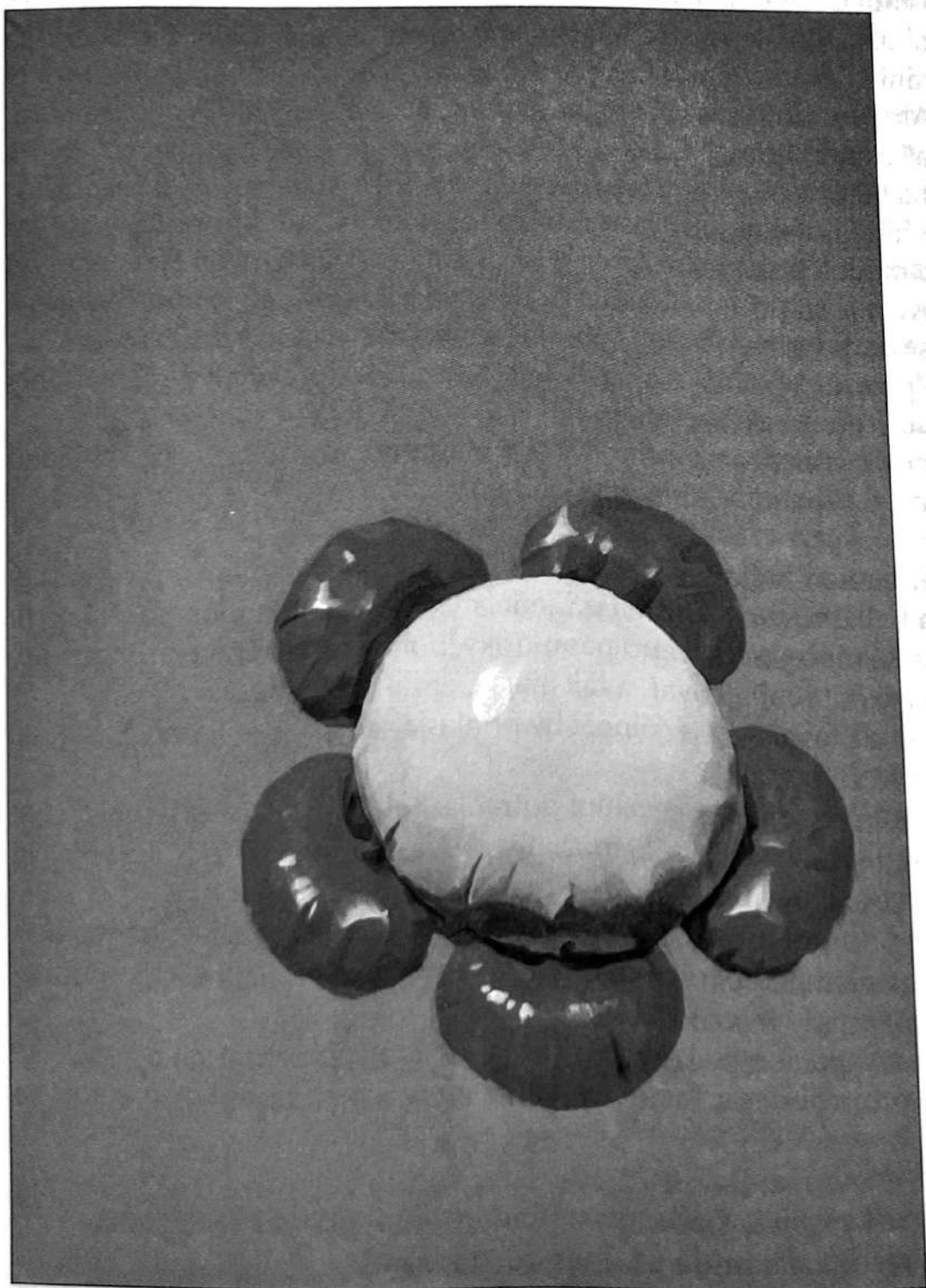
*Pravé plece postrelené
No z ľavého krv sa ženie...*

Na chvíľu sa započúvala a zasnívala. Ale zrazu jej čosi zapískalo pri uchu. Zdvihla hlavu. Na rozhojdanom lustri sedela Černuľka s naježeným perím.

– Vyľakala si ma, huculka-potvorka! Prišla si sa azda rozlúčiť?

Vrana otvorila zobák, z ktorého jej do dlane vypadol veľký vlašský orech.

Publikované so súhlasom autora.

Maksim Mamsikov – Aeroflóra, olej na plátne, 190x140 cm, 2008